

значно підвищуючи їх готовність до успішного вивчення предметів та взаємодії з вчителями та однолітками.

Працюючи з учнями, також передбачена співпраця із соціально-педагогічними службами, залучення психологів для створення позитивного середовища та підтримки учнів у навчанні та соціальній адаптації.

Крім того, важлива активна співпраця з батьками дітей, у вигляді консультацій та рекомендацій для роботи з дитиною вдома, що сприяє покращенню результатів.

Важливим аспектом програми є моніторинг і оцінка результативності, що забезпечує регулярне спостереження за прогресом учнів та коригування програми відповідно до їхніх потреб.

Таким чином, розроблена програма для корекційної роботи з молодшими школярами з важкими порушеннями мовлення на базі ЗОШ №33 міста Чернігова ґрунтується на індивідуальному підході до кожного учня та системному розвитку його мовленнєвих компетенцій. Використання різноманітних методик, таких як артикуляційна гімнастика та фонетико-фонематичні вправи, спрямоване на покращення артикуляції та розуміння мови. Залучення мультимедійних засобів та співпраця з батьками та соціальними службами сприяє підвищенню ефективності програми та досягненню успіхів у розвитку дітей і підготовці до навчання в школі.

Платонов Є. С., Михайленко О. В.

ЖОРСТОКЕ СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ У СІМ'Ї ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Діти, безперечно, найбільш незахищена, уразлива і повністю залежна від дорослих частина суспільства. Жорстоке поводження з дітьми характерне для всіх часів і народів. Діти піддавалися насильству впродовж багатьох століть. У деяких культурах як прийнятний спосіб планування сім'ї використовувалося навіть дітовбивство. Дітей вбивали в ритуальних цілях: вважалося, що убита дитина може допомогти

безплідним жінкам справитися з хворобами, забезпечити здоров'я і молодість. Їх ховали під фундаментом будівлі, щоб зробити його міцніше. Згадки про жорстокості до дітей в різних літературних джерелах зустрічаються до II в. н.е. Буквально до кінця XIX ст. переважаючою залишалася позиція, згідно якої дитина є власністю, «майном» батьків або опікунів. Останні володіли абсолютним контролем над її життям і смертю, а також правом довільного вибору покарань, не пов'язаних з тією чи іншою провинною, але цілком відповідних схильностям тих, хто їх вибирає. Дітей навіть продавали і купували. При цьому домінуючою залишалася думка, що діти нечутливі до поганого або якого-небудь іншого ставлення і не можуть адекватно реагувати на нього або запам'ятовувати.

Насильство у сім'ї – це форма деструктивної соціальної взаємодії. Насильство є чинником соціального ризику, що призводить до поглиблення соціально-психологічної та моральної роз'єднаності, взаємної недовіри й ворожості стосовно інших членів родини, брутальності й жорстокості у спілкуванні з іншими людьми.

Дослідженням проблеми насильства у сім'ї займалися польський психолог Єжі Маллібруда, американський психолог Леонора Валкер, яка працювала з дітьми, потерпілими від домашнього насильства. Німецькі соціологи Штраус, Штайнметс і Гілз стверджують, що у 28 % усіх членів досліджуваних ними родин був досвід насильства у власній родині.

Коли рівень насильства сягає таких значних масштабів, важко вважати це лише проблемою індивідуальної психології, швидше слід констатувати серйозні відхилення у стані суспільства. На жаль, немає достовірної статистики про реальні прояви насильства в сім'ї, оскільки насильство в родині – найприхованіша форма насильства.

Будь-яка влада, зокрема батьківська, зберігає свої позитивні риси, тільки якщо нею не зловживати, і в цьому значенні сімейне насильство в цілому це невиправдано повний і дуже жорсткий контроль одного члена сім'ї над іншими. Як всяке інше, сімейне насильство відносно дітей зовсім не обов'язково може виявлятися тільки в крайніх формах жорстокого

ставлення, хоча саме фізичне насильство – найпоширеніший зі всіх видів насильства, а діти у всьому світі – основні його жертви.

Насильство в сім'ї – це будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї як людини та громадянина і наносить йому моральну шкоду та шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Фізичне насильство виявляється як удари по обличчю, трясіння, поштовхи, ляпаси, задушення, стусани, заключення в замкнутому приміщенні, де вони утримуються силою для обмеження свободи, биттям ременем, мотузками, нанесення травм важкими предметами і навіть ножем. Найчастіше фізичному насильству в сім'ї піддаються діти, що мають фізичні або психічні відхилення, недоношені, з малою вагою при народженні, оскільки звичайно вони більш дратівливі, більше плачуть, менш привабливі зовні.

Сексуальне насильство над дітьми американські дослідники визначають як будь-який сексуальний досвід між дитиною до 16 років (за окремими джерелами – до 18 років) і людиною, яка старша за неї принаймні на 5 років. Даний вид насильства характеризується або як залучення залежних, психічно і фізіологічно незрілих дітей і підлітків в сексуальні дії, що порушують суспільні табу сімейних ролей, які вони ще не можуть повністю зрозуміти і на які не в змозі дати осмисленої згоди (Лясковська О., 2004). Подібні дії можуть бути насильницькими, а можуть здійснюватися і без застосування сили. Проте в найширшому значенні насильством, а значить, злочином вважаються сексуальні дії відносно дитини з її згоди, особливо у випадках, коли малолітній не розуміє їх суті (як правило у віці до 9–11 років). Тому терміни «сексуальне зловживання» і «сексуальне насильство» повинні використовуватися в таких ситуаціях як рівнозначні.

До недавнього часу в нашій країні проблемами внутрішньо сімейного сексуального насилля відносно дітей не приділялося ніякої уваги. Це породжувало безліч помилок і невірних уявлень про те, що саме вважати сексуальним зловживанням у відношенні дитини і які масштаби

розповсюдження цього явища. Положення ускладнюється тим, що українським законодавством діти, що піддалися насильству незнайомцями, і діти, залучені в сексуальні відносини батьками або близькими, в рівній мірі визначаються як жертви одного і того ж сексуального насильства (Журавель Т., 2005).

У той же час, насильство в родині являє собою багатогранне соціальне явище, що виявляється у нанесенні тілесних ушкоджень, економічній залежності, морально-психологічному тиску, примушуванні до сексуальних контактів, вживанні алкоголю, наркотиків. Очевидно, що ці форми насильства не є соціально прийнятними і неминучими, а являють собою патологічні форми сімейних відносин і призводять до деструкції особистості дитини.

Сімейне неблагополуччя, зокрема, виявляється в підвищеному стані конфліктності, що провокує здійснення злочинів проти життя, здоров'я, статевої недоторканності, членів родини, психологічної травматизації тощо. Як правило, насильство стосується, насамперед, самих уразливих членів родини, і категорією, найбільш страждаючою від сімейного насильства є діти.

Для того щоб виявити найефективніші засоби запобігання жорстокості до дітей у родині, необхідно раціонально осмислити історію превентивного процесу, використовуючи при цьому як традиційні, так і нетрадиційні методи.

Одним із перших засобів попередження жорстокості була релігія. В Україні в усі часи історії головним опонентом жорстокості було православне християнство. Так, у текстах Старого Заповіту жорстокість розглядалася як неприпустима негативна сила, з якою кожна людина повинна боротися через формування в собі кращих людських якостей. Відповідно, любов повинна керувати усіма вчинками і помислами людини і, звичайно, дотримуючись такої позиції, людина не залишає місця нічому поганому в своїй душі. Гуманність, яка є альтернативою жорстокості, у біблійному вченні виражена такими словами: «голодного нагодувати, спраглого напоїти, мандрівника в будинок запросити, нездорового і засудженого провідати, вмерлого поховати».

Особливість ситуації в Україні полягає в тому, що донедавна проблема насильства в родині (особливо у відношенні дітей) була закритою, її ніби не існувало, хоча сімейне насильство є найбільш розповсюдженою в Україні формою насильства над жінками і дітьми.

Отже, виділення проблеми насильства в сім'ї в самостійну соціальну проблему свідчить про її актуальність, необхідність розробки системи профілактичних і корекційних заходів, направлених на її дозвіл. На цьому шляху є ряд перешкод: відсутність чіткої наукової термінології насильства, вичерпної інформації про причини насильства і ступеня розповсюдження, а також недостатньо активна позиція властей і компетентних органів відносно сімейного насильства, недосконалість законодавчої бази.

Фахівці зазначають, що «насильство – це спосіб, що забезпечує панування, владу людини над людиною; примус, що відбувається всупереч волі того, проти кого він спрямований; зазіхання на свободу людської волі. А жорстоке ставлення – усі форми фізичного чи психологічного насильства, вчинення побоїв чи образ, неухажне чи недбале ставлення».

Відповідно до українського законодавства, під жорстоким ставленням розуміють безжалісні, грубі дії, які завдають потерпілому фізичних чи психічних страждань (мордування, систематичне заподіяння тілесних ушкоджень чи побоїв, позбавлення їжі, води, одягу, житла тощо), принижують людську гідність, завдають емоційної шкоди шляхом зумисних дій, а також недбалим ставленням батьків, вихователів чи інших осіб, що шкодить розвитку дитини (Львова І., 2010).

Фізичне насильство – нанесення дитині батьками чи особами, що їх замінюють, вихователями чи іншими особами фізичних травм, різних тілесних ушкоджень, що заподіюють шкоду здоров'ю дитини, порушують її розвиток і позбавляють життя. Ці дії можуть здійснюватися у формі штовхань, побоїв, катування, струсу, у виді ударів, ляпасів, припікання гарячими предметами, рідинами, запаленими сигаретами, у вигляді укусів і з використанням усіляких предметів як знаряддя катування, загрози зброєю, загрози заподіяти шкоду родичам або друзям.

Емоційне (психічне) насильство – постійна чи періодична словесна образа дитини, погрози з боку батьків, опікунів, учителів, вихователів, приниження її людської гідності, обвинувачення її в тому, у чому вона не винувата, демонстрація нелюбові, ворожості до дитини. До цього виду насильства відносяться також постійна неправда, обман дитини (у результаті чого вона втрачає довіру до дорослого), а також висування до дитини вимог, що не відповідають її віковим можливостям.

Сексуальне насильство – використання дитини (хлопчика чи дівчинки) дорослим чи іншою дитиною для задоволення сексуальних потреб чи одержання вигоди. До сексуального розбещення відносяться також втягнення дитини в проституцію, порнобізнес, оголення перед дитиною статевих органів і сидниць, підглядання за нею, коли вона цього не підозрює: під час роздягання, відправлення природних потреб (Драпушко Р., Толстоухова С., Шатохіна О., Топеха Н., 1997).

Економічне насильство – це ненормований робочий день, невивплата заробітної плати, експлуатація праці дітей.

Отже, в Україні існує проблема насилля над дітьми у родині. Тому дана проблема є соціально-педагогічною. Вона потребує вирішення зусиллями усього суспільства і, насамперед, для усього потрібні фахівці – соціальні педагоги.

Можна зробити висновок, що діти не звертаються за допомогою, тому що бояться покарання батьків, недоброзичливих поглядів однокласників, жалю в очах тих же однокласників та вчителів школи.

Отже, серед завдань соціально-педагогічної діяльності щодо попередження насильства у сім'ї на найближчий період – підвищення поінформованості населення про сутність жорстокого поводження з дітьми, його види, прояви та можливі шляхи запобігання приниженню дитячої гідності. Усвідомлення такого соціального явища має формуватися у громадян насамперед на переконаності в актуальності проблеми й необхідності вживати всіх можливих заходів для попередження цього явища. Загалом проблема захисту прав підростаючого покоління ніколи не втратить своєї актуальності, адже діти – гарант здоров'я, самозбереження і поступу нації.

Підводячи підсумки, можна сказати, що насилля над дітьми у сім'ї є соціально-педагогічною проблемою і для ефективного вирішення проблеми насильства в сім'ї необхідно піднести її значущість та важливість на рівні держави, щоб кожен задумався і почав вирішення цієї проблеми з роботи над собою. Усвідомлення наслідків жорстокого поводження та відповідальності, яку понесе кожен, хто вдався до таких дій може створити ефективну основу для вирішення та викорінення даної проблеми з українських сімей.

Платонова О. Г.

ВПЛИВ МЕДІАПРОСТОРУ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Соціалізація відбувається протягом всього життя людини, однак на початкових етапах формування особистості її значення стає першорядним, тому що саме в дитинстві, підлітковому та юнацькому віці закладається основний потенціал особистості, який впливає на подальше життя. Тому соціалізація студентської молоді – це процес становлення і розвитку даної групи аж до переходу її до групи дорослих, це поетапне включення молоді у соціум, яке здійснюється на основі діяльності і самодіяльності, у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії з іншими віковими групами (Алексеева О., 2015). Особливого значення набуває дослідження проблем соціалізації студентської молоді в інформаційному суспільстві. Виступаючи невід'ємною частиною суспільства, студентська молодь відчуває всі суспільні та глобальні зміни, внаслідок чого отриманий і перетворений у процесі соціалізації суспільний досвід відтворюється нею на ціннісному та поведінковому рівнях. При цьому слід враховувати, що свідомість, мислення та поведінка молоді загалом та студентської зокрема, міжособові та групові відносини в інформаційному середовищі суттєво і швидко трансформуються. У результаті студентська молодь реалізує свою суб'єктність у ситуації прискореної соціокультурної та інформаційної динаміки.